

Naturens och landskapets mångfald Vårdbiotoper

JORDBRUKETS
MILJÖ-
SPECIALSTÖD

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

Jordbrukets miljöstödsystem baserar sig på Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden (landsbyggsfonden) för landsbygdsutveckling. Finlands miljöstödsystem omfattar programperioden 2007 – 2013. Enligt det program för utveckling av landsbygden i fasta Finland som statsrådet godkände i augusti 2006 finansierar EU 28 % av miljöstödet kostnader år 2007.

Jordbrukets miljöstöd syftar till att jordbruks- och trädgårdsproduktion idkas hållbart så att produktionen belastar miljön mindre än för närvarande, att naturens mångfald och bevarandet av lantbrukets kulturlandskap säkras och att förutsättningarna för idkandet av produktionen förblir goda även på lång sikt.

Jordbrukets miljöstöd indelas i bas- och tilläggsåtgärder som är avsedda för alla jordbrukare och kompletterade avtal om specialstöd som förutsätter effektiva åtgärder för miljöskydd och miljövärd.

Specialstödsavtal är:

- anläggning och skötsel av skyddsområden
- skötsel av mångfunktionell våtmark
- åkerodling på grundvattenområden
- ekologisk produktion
- ekologisk husdjursproduktion
- effektiviserad användning av stallgödsel
- skötsel av värdbiotoper
- främjande av naturens och landskapets mångfald
- uppfödning av lantraser
- odling av ursprungssorter

Miljöstödsystemet kompletteras av stödsystemet för icke-produktiva investeringar som infördes år 2008. Med hjälp av det nya systemet är det möjligt att anlägga mångfunktionella våtmarker och genomföra inledande röjning och inhägning av värdefulla värdbiotoper.

Landskapet och naturens mångfald

Jordbruket har skapat det finländska kulturlandskapet

Det varierande landskapet och naturens mångfald på landsbygden har förändrats som ett resultat av människans arbete under århundradena. I naturen har andelen öppen terräng ursprungligen varit liten, närmast strandängar och ängar med bara klippor.

Jordbruket har format de öppna odlingslandskapen, de naturliga slätter- och betesmarkerna, skogarnas kantzoner och olika åkerholmar. Traditionell markanvändning, såsom bete och slätter, har gett dessa områden deras typiska och mångfaldiga flora och fauna.

Under de senaste årtiondena har landskapet blivit mer ensidigt och naturens mångfald har minskat. Fälten har blivit större och samtidigt har bland annat dikesrenarna och åkerholmarna minskat. Naturängarna och naturbetena har fått växa igen med buskar och träd. Livs-

miljöerna för det djur- och växtliv som jordbruket format har krympt.

De största förändringarna i vårt kulturlandskap sker genom att det öppna odlingslandskapet krymper. Därför är det mycket viktigt att hålla kvar åkrar, betesmarker och ängar genom mångsidig skötsel. Man kan bevara eller rentav öka naturens mångfald också genom att idka konventionellt jordbruk.

Kulturlandskapen varierar i olika delar av Finland, från Österbottens öppna slätter till det småskaliga landskapet i östra Finland med åkrar, skogar och sjöar. Denna regionala prägel är en del av det finländska landskapet och en naturlig rikedom, som det lönar sig att bevara och framhäva.

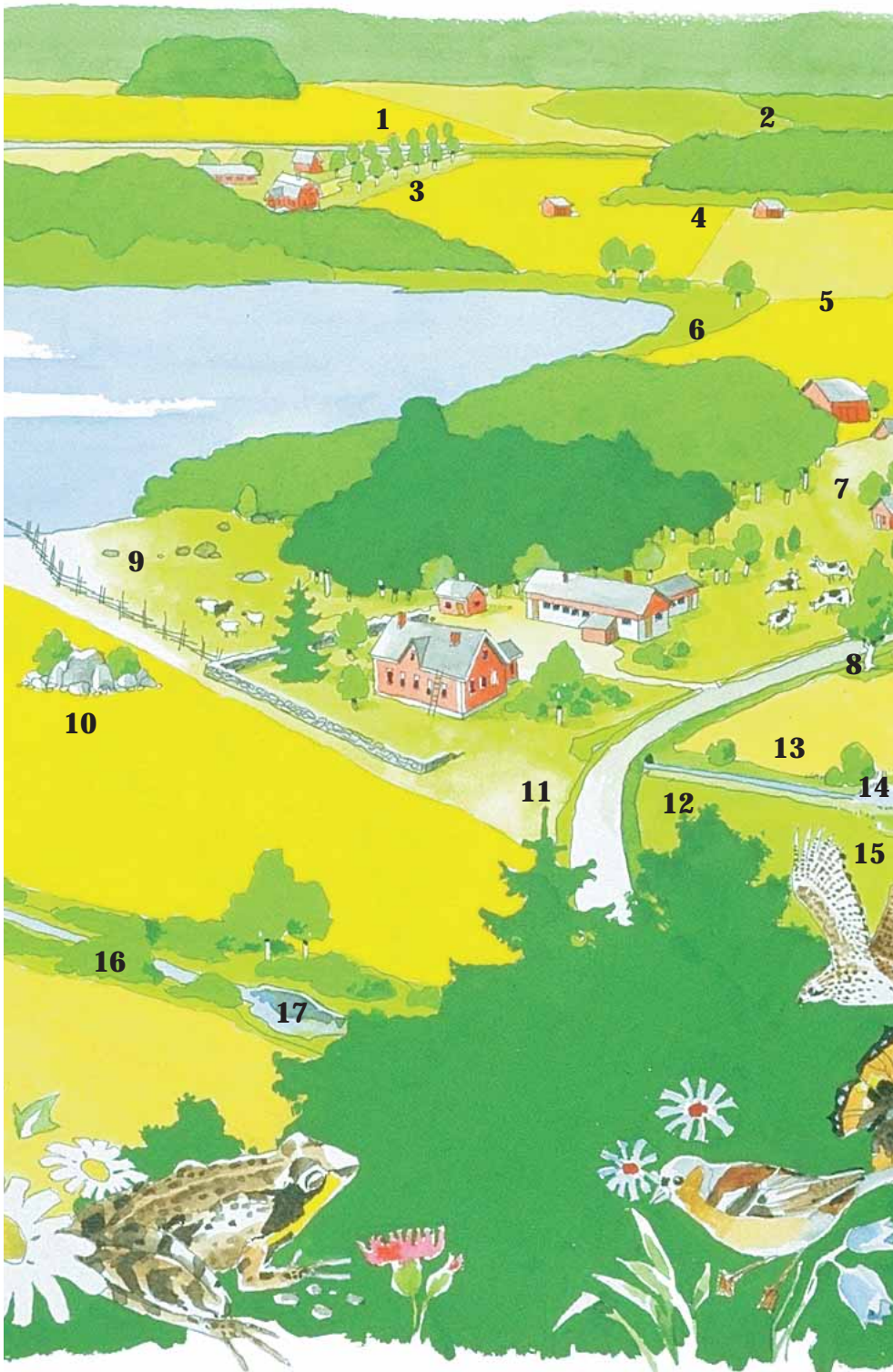
Gemensamt ansvar

Vården av kulturlandskapet blir allt viktigare ju mer av värdena i anknytning till landskapet som förlorats eller blivit mera sällsynta. Konsumenterna uppskattar

Jouko Veikkolainen

Landskaps- och naturvård är arbete med sikte på framtiden.

Ilkka Levoranta

Kulturlandskapet och den biologiska mångfalden är ett resultat av jordbrukarnas arbete och kan bevaras endast med deras hjälp.

1. Öppet odlingslandskap	7. Torräng	13. Dikesren
2. Beskogning av åker	8. Landskapsträd	14. Våtmark
3. Trädallé	9. Strandäng	15. Viltåker
4. Skogens kantzon	10. Åkerholme	16. Ekologisk korridor
5. Öppet odlingslandskap	11. Vägrenar	17. Bäck
6. Skyddszon	12. Öppet dike	

Naturlig slätter- och betesmark, vårdbiotop

Naturliga slätter- och betesmarker har använts för jordbruk, bete eller foderproduktion. Det bör finnas tydliga spår av denna användning på området. Till de naturliga slätter- och betesmarkerna räknas ångar, torrängar, svedjeängar, hagmarker och skogsbeten.

Kulturlandskap

Kulturlandskapen har formats genom traditionella markanvändningsformer.

Naturens mångfald

Naturens mångfald är den helhet som skapas av alla slags organismer – djur, växter, svampar och mikroorganismer – samt deras livsmiljöer och den livlösa naturen.

Ekologisk korridor

Livsmiljö samt rörelse- och spridningsled för djur och växter.

Svedjeäng

En äng som formats genom svedjebruk.

Hagmark

en inhägnad naturäng med gles trädbestånd.

Torräng

En torr eller ganska torr äng

Skogsbete

Betad skog

Äng

Ett område utan träd som är bevuxet med naturlig hö- och gräsväxtlighet. Ängen sköts vanligen med hjälp av slätter eller bete.

Betesdrift på naturbeten upprätthåller och befrämjar den biologiska mångfalden bl.a. genom att bredda florran samt öka antalet insekter och insektätande fåglar. Betande djur livar annars också upp landskapet.

Tapio Heikkilä

finländska jordbruksprodukter som producerats i en ren natur. Kulturlandskapet har även stor betydelse som rekreationsobjekt. För att bibehålla och utveckla landsbygdens livskraft måste man beakta såväl jordbrukets som det övriga samhällets behov.

I detta nu kan det kännas såsom värden av landskapet och naturens mångfald är ekonomiskt olönsam. På sikt har insatserna en positiv effekt på jordbruket och dess uppskattning. Även vår generation har ett ansvar för bevarandet av kulturlandskapet och naturens mångfald. De är ett resultat och de kommer också att bevaras av jordbrukarnas arbete.

Specialstödet visar att värden uppskattas

Den del av miljöstödet för jordbruk som i form av specialstöd är ämnade för främjande av naturens mångfald visar att man vill stöda jordbrukarna i det arbete som de gör för kulturlandskapet och naturen. De avtal om särskilt stöd som behandlas i denna guide omfattar antingen främjande av naturens och landskapets mångfald och skötsel av värdbiotoper.

Vilka saker hör redan till basåtgärderna för miljöstödet?

Genom miljöstödet förbinder sig jordbrukaren att hålla gårdens åkrar öppna och sköta kulturlandskapet. Renhållningen och skötseln av omgivningen runt bostads- och produktionsbyggnaderna är på odlarens ansvar.

Man bör även upprätthålla de objekt på gården som är viktiga med tanke på naturens mångfald. Sådana objekt är exempelvis kantzonerna mellan åker och skog, åkerholmar, solitära träd, alléer, källor, bäckar och våtmarker. Dessa områden får inte behandlas med bekämpningsmedel eller gödsel och får inte heller kalhuggas. Vägrenarna är viktiga livsmiljöer, rörelseleder och matplatser för många arter. För att naturens mångfald skall bevaras får man inte använda bekämpningsmedel på åker- eller vägrenarna.

Dessutom förutsätter de kompletterande villkoren för miljöstöd och särskilda stöd att små träd- och buskgrupper och stenholmar mitt på åkerområden bevaras och att bestående betesmarker hålls öppna genom att beta, slå eller röja efter behov. Enligt naturvårdslag är skyddade naturtyper också stora enstaka träd och trädgrupper som dominerar ett öppet landskap.

Förutsättningar för särskilt stöd

Vilka åtgärder förutsätter ett specialstödsavtal?

Med avtalet om särskilt stöd är det möjligt att stödja sådana åtgärder med vilka man systematiskt och aktivt främjar naturens och landskapets ökade mångfald. Dessa åtgärder kan inte vara samma som ovan förutsätts inom miljöstödet basåtgärder, kompletterande villkor eller annan lagstiftning. Fornlämningar regleras i lagen om fornminnen. Skötseln av fornlämningar bör planeras i samarbete med experter från landskapsmuseet.

Vem kan ansöka om ett avtal?

En sökande som förbundit sig till miljöstöd

Sökanden eller dennes make/maka ska vara minst 18 år men inte äldre än 65 år i slutet av det år som föregår året då av-

talet ingås. Ålderskravet gäller inte offentligrättsliga samfund, föreningar, stiftelser, skollägenheter eller fängelselägenheter.

Jordbrukaren ska under hela förbindelseperioden odla minst tre hektar åker som berättigar till stöd inom miljöstödet eller, i fråga om en trädgårdslägenhet, minst en halv hektar stödberättigande åker där det odlas trädgårdsgrödor.

För att ingå avtal krävs att jordbrukaren har förbundit sig eller förbinder sig vid systemet med miljöstöd. Om jordbrukarens förbindelse om miljöstöd löper ut under avtalsperioden måste han eller hon på nytt förbinda sig vid systemet med miljöstöd.

En sökande som inte förbundit sig till miljöstöd

En registrerad förening som inte har ingått en förbindelse om miljöstödet bas-

Jouko Veikkolainen

Artrikedom på en äng formad av jordbruk

Planen omfattar

- lägeskarta
- plankarta och
- beskrivning av planen.

Planbeskrivningen har beskrivits på den här sidan och sidan 19.

Exempel på beskrivning av

planen finns på Finlands

miljöcentrals hemsidor

(endast på finska)

www.ymparisto.fi/los/maatalous

åtgärder kan ansöka om särskilt stöd för vård av värdbiotoper. Vårdojektet skall ligga inom den lokala aktionsgruppens område. Ingäendet av avtalet förutsätter att aktionsgruppen förespråkar avtalet.

Hur ansöker man om stöd?

Ansökan om avtal lämnas in till arbetskrafts- och näringscentralens (TE-centralens) landsbygdsavdelning. En registrerad förening sänder ansökan till den TE-central inom vars område området i fråga ligger.

Ansökningstiden infaller på våren en gång om året. För värdbiotoper kan man ansöka femåriga avtal, för avtal som gäller naturens och landskapets mångfald fem eller tioåriga avtal. Avtalsperioden börjar 1.5 eller 1.10.

Den åkerareal som ansökan om avtal gäller ska berättiga till stöd inom miljöstödet. Avtalet kan också gälla annat än åkerareal. Den areal som avtalet gäller måste vara minst 0,05 eller 0,3 hektar.

Hur bestäms stöden ?

Det särskilda stödet betalas på grund av godkända kostnader, inkomstbortfall och nyttan från området. Det maximala stödet som kan betalas på grund av avtalet har angetts i avtalsvillkoren.

För värdefulla små värdbiotoper på 0,05 – 0,30 hektar betalas ett fast stöd oberoende av kostnader.

När får man stödet?

Ansökan om utbetalning av specialstödet måste lämnas årligen. Ansökan lämnas på den ansökan om arealstöd som årligen lämnas (Blnr 101B). En registrerad förening bör ansöka om utbetalning från TE-centralen under arealstödens ansökningstid. Specialstödet utbetalas årligen tidigast i september.

Vilken typ av plan krävs?

En plan bifogas som bas för avtalet. Resultatet blir bäst ur mångfalds- och landskapsynvinkel om gården behand-

las som en helhet i planen. I planen bör ingå en lägeskarta, plankarta och planbeskrivning. Det lönar sig att bifoga material som gör planen klarare, såsom fotografier.

Som lägeskarta används en grundkarta eller en skifteskarta. På en kopia av kartan märker man ut den exakta positionen för stödojektet med sneda streck. Plankartan görs på en kartbotten som innehåller de normala uppgifterna från grundkartan. Från plankartan bör framgå stödojektets exakta läge på gården samt de viktigaste uppgifterna som berör bedömningen av projektet, grunderna för ersättning och förverkligandet av projektet. Lägenhetssignum bör finnas på alla papper. I beskrivningen av planen presenteras

- basuppgifter för området
- skiftesvis beskrivning av områdena i planen, arealer
- allmän beskrivning av projektet och dess mål
- anläggnings-, skötsel- och övriga åtgärder, årlig tidtabell för projektet
- årlig kostnadskalkyl samt bedömning av nytta/inkomstbortfall
- bedömning av projektets inverkan på landskapet, floran, faunan och den övriga miljön.

Till planen måste bifogas en kopia av skötseldagboken, om området eller en del av det tidigare har omfattats av ett avtal som krävde en plan.

Det lönar sig för jordbrukaren att behålla ett eget exemplar av alla planehandlingar. På så sätt vet han ända från avtalsperiodens början t.ex. vilka områden som omfattas av avtalet om specialstöd och vilka villkor som skall följas. Planeringen av projektet kan göras av en jordbrukare, rådgivare eller någon annan sakkunnig på området.

Dagbok över skötseln

Man måste föras bok över de skötselåtgärder som görs på avtalsområdet. I skötseldagboken skall framgå skiftets namn, signum och areal, samt de årliga skötselåtgärderna och vårdens verkningar på miljön. Dessutom skall man redogöra för

Ilkka Toivonen

eventuella avvikelser från skötselplanen och deras orsaker. Om man tänker avvika från vårdplanen måste TE-centralen underrättas om detta. En modell till skötselhandbok kan fås från TE-centralens landsbygdsavdelning.

Anmälan om förändringar

I avtalsvillkoren berättas mer om hur man ändrar, överför och frånträder ett avtal.

Jordbrukaren ska utan dröjsmål och senast inom 10 arbetsdagar meddela landsbygdsavdelningen vid den TE-central som gjort upp avtalet om förändringar som berör jordbrukaren och gården.

Hur övervakas stödkriterierna?

TE-centralens landsbygdsavdelning övervakar att avtalsvillkoren följs. En stödta-

gare som är föremål för övervakning är skyldig att utan ersättning lämna alla de uppgifter som behövs för att övervakningen ska kunna utföras.

Vem får information om avtalet?

Avtalet skickas för kännedom till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet samt den regionala miljöcentralen. Miljöcentralen ger också ett utlåtande om ansökan innan avtalet görs. En registrerad förenings ansökan går dessutom på remiss till aktionsgruppen i fråga.

Åkerholmar bevuxna med träd och växlande kantzoner mellan åker och skog ger skydd och ro för häckning samt matplatser för många arter. Landskapet är varierande och har en stor artrikedom.

Främjande av naturens och landskapets mångfald, 5 eller 10 åriga avtal

Syfte

Syftet med denna specialstödsform är att se till naturens mångfald i lantbruksmiljön, bevara sådana arters livsmiljöer som är typiska för lantbruksmiljöer eller som är utrotningshotade samt att öka odlingslandskapets öppenhet och mångsidighet.

Begränsningar

Vid uppgörandet av avtalen har sådana objekt förtur som här klassificerats som nationellt eller regionalt värdefulla lantbrukslandskap samt de naturobjekt på lantbruksmark som hör till Natura nät-

verket eller objekt som har fastställts som viktiga i generalplanen för naturens mångfald och även objekt som under föregående programperiod har haft motsvarande specialstödsavtal har förtur.

Avtalsarealen bör vara minst 0,15 ha och den kan bestå av större eller mindre skiften, dock så att varje skifte måste omfatta minst 0,05 hektar.

Avtalsområdet kan vara åker eller annat område i åkerns omedelbara närhet, dvs. område mellan åker och

- skog,
- väg eller
- vattenfåra

och som kan vara högst 20 m brett.

Ett vackert solitärträd syns tydligt i landskapet.

Kuvaliteri/Matti Yläupa

Tapio Heikkilä

En allé pryder landskapet och erbjuder skydd för många arter. Den skyddar också mot vinden i öppna odlingslandskap.

En skogsholme på en åker kan omfattas av avtalet i sin helhet om dess areal är högst ett hektar.

Därtill kan områden som inte används för odling eller bete omfattas av avtalet i vissa fall.

Avtalsvillkor

Odlaren måste grunda och/eller sköta områden som är viktiga för bevarande av växt- och djurarter och deras forplantning. Området i avtalet får inte beskogas, gödslas eller behandlas med bekämpningsmedel. TE-centralen kan från fall till fall tillåta gödsling på de vilda fåglarnas vilo- och matplatser. Bete är tillåtet från fall till fall och bör genomföras så att den inte orsakar skadlig gödning av vegetationen på området eller erosion. De växtslag som används bör vara naturliga växter för området ifråga.

Möjliga objekt

Avtal om utvecklande och vård av landskapet kan göras exempelvis för följande

objekt. De mest allmänna av dessa är mångformiga zoner vid åker- och skogskanter samt skogsholmar.

Kantzoner mellan åker och skog

Mellan det öppna odlingslandskapet och skogen finns en varierande kantzon med en mångfald av arter. Det finns många typer av kantzoner: öppet ängsliknande, hagmarksliknande halvöppna och slutna med ett trädbestånd som har flera skikt. Karaktären och bredden på kantzonen varierar beroende på växtplats och människans påverkan. Kantzonen skyddar skogens inre från vind och gassande sol, erbjuder skydd för pollinerande insekter och föda åt rovdjur som äter skadegörare, den fungerar som livsmiljö och skydd för viltet, för fåglarna i odlingar och deras randområden och ökar variationen i landskapet. De ängsliknande randzonerna ger också näring åt pollinerande insekter.

Natur- och landskapsvärdena på kantzonerna återställs och upprätthålls exempelvis genom att gallra buskar och

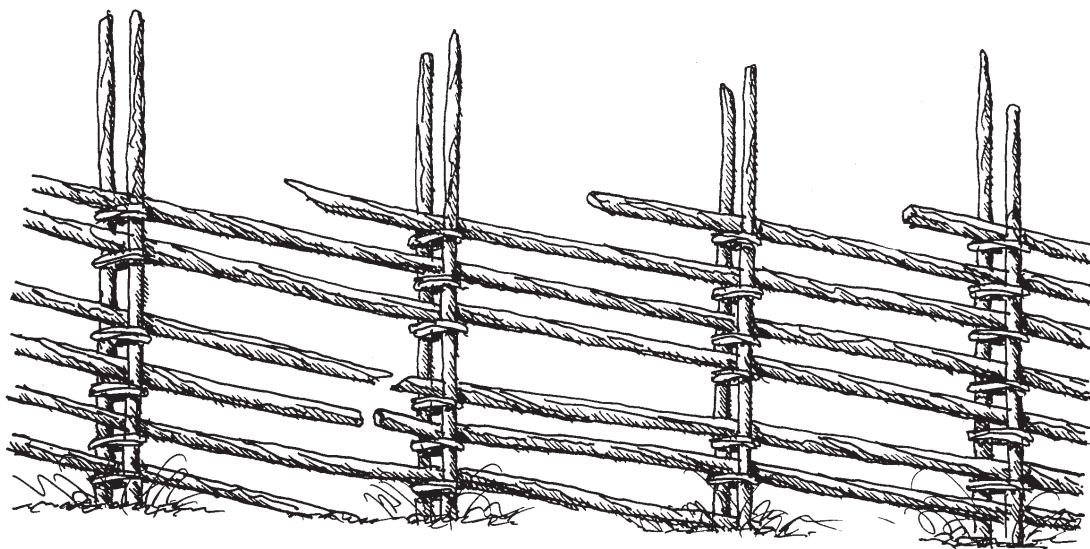
träd, genom bete eller slätter. Det viktigaste målet för vårdåtgärderna är att öka randzonens öppenhet och utveckla trädbeståndet i riktning mot hagmarksliknande halvöppenhet. Vårdens mål och vårdåtgärderna bestäms enligt områdets befintliga naturvärden och deras utvecklingsmöjligheter. I alla skogsbryn är det inte möjligt att främja naturens mångfald med röjning. Till exempel skuggiga grandungar med timmerträd, dikesrenar eller mosskanter lämpar sig inte som vårdobjekt. Mest lämpliga som randzoner är soliga kanter som öppnar sig mot sydväst.

På kantzonerna är användningen av lågväxta arter att föredra, så att kantzonen inte skuggar åkern på ett negativt sätt. Skuggande barrträd avlägsnas och i stället gynnas lövträd, buskar samt enar. Speciellt skall sådana arter som ger bär gynnas. Man skall sträva efter att få variation i kantzonerna genom att skapa ängsliknande öppningar eller en helt öppen ängsliknande kant på några meter mot en åker, frilägga stenar, flyttblock och stengårdsgårdar samt genom att friställa enskilda träd till solitärträd. Gamla lövträd, stubbar och omkullfallna träd lämnas kvar. Den bästa tidpunkten för slättern är efter att ängsblommorna har blommat ut och fröna har mognat. Det slätteravfall och ris som uppstår vid röjningen skall föras bort.

Åkerholmar samt träd- och buskgrupper

Åkerholmarna har uppstått runt träd, stenrösen, klippor, våtmarker och gropar som varit svåra att röja bort då åkern röjdes. De är viktiga områden som ger skydd, ro för häckning och mat åt många djurarter. Dessutom ger de variation i det öppna åkerlandskapet. Skötseln av åkerholmarna sker på samma sätt som skötseln av kantzonerna vid skogsbrynen. Skötseln kan bestå exempelvis av gallring av buskar och träd, slätter eller bete. Åtgärdernas huvudmål är att öka holmens öppenhet och utveckla trädbeståndet i riktning mot hagmarksliknande öppenhet.

Träd- och buskgrupperna består av ett eller flera träd och buskar som finns mitt i åkern. De har ofta uppstått på platser som lämnats icke odlad, t.ex. i gropar eller på små kullar, vid stenrösen, klippor eller vid kanten av en bäck eller ett dike. På dessa områden gör det myckna ljuset och utrymme att träden blir breda och förgrenade. Skötseln kan bestå exempelvis av gallring av underväxtträd och buskar samt slätter. Vid gallringen bevaras gamla träd samtidigt som man gynnar lövträd och speciellt träd och buskar som ger bär.

Små våtmarker

I odlad miljö består våtmarkerna av strandområden invid vattendrag samt små dammar och gölar som åtminstone någon del av året är täckta med vatten eller i övrigt blöta. Målet med skötseln är att bevara våtmarkerna och fågelvattnen i naturtillstånd eller att restaurera och sköta dem så att naturens mångfald bevaras. Målet är att öppna terrängen runt våtmarker som håller på att växa igen. Skötselåtgärderna är röjning av träd och buskar, samt slätter.

Befintliga översvämmade ängar

En stor del av fågelvattnen gränsar till åkrar. En stor del av fågelvattnens stränder har tidigare varit betade strandängar. Efter att betesdriften avslutats har fågelvattnens stränder ofta vuxit igen med vass och buskar, vilket minskar deras naturvärden.

Strandängarna har fått vika undan för

åker, varvid fåglarnas naturliga häcknings- och matplatser har blivit mindre. På strandängarna bör odlingen anpassas till översvämningarna. Strandåkrar som besväras av översvämningar passar bäst att ändras till beten. Om dessa strandängar görs till beten ökar områden där fåglar hittar föda. Häckningen skall beaktas vid beslut om betandets början. Betandet är möjligt också efter slättern.

Vilo- och matplatser på åkern för fåglar och övriga djur

Med tanke på naturens mångfald är det viktigt att fortsätta odlingen på åkrar som är värdefulla, exempelvis med tanke på fåglarnas flyttning, häckning eller som matplatser. På sådana områden kan man göra specialstödsavtal om det avsevärt skulle skada fågellivet om åkern inte skulle odlas. Dessutom kan projektet omfatta exempelvis fågeltorn och anläggning av stigar till området i avtalet.

Skogsholmar på åkern ger variation i odlingslandskapet och på dem växer många olika träd och buskar. De ger häckningsro och matplatser för många djurarter.

En mångsidig kantzona består av ängar, buskar och träd. På kantzoner finns det flera arter än i skogen eller på åkern.

Mångfaldsåkrar och -remsor

För att trygga livsmiljöerna för de arter som blir sällsyntare och som lever i lantbruksmiljön är det möjligt att grunda sådana växtbestånd på åkrar eller annars sköta åkern så att detta sannolikt har en betydande effekt för artens trivsel. Om åtgärder beslutas skilt fall för fall beroende på objektets särart och de arter som är värda att skyddas.

I regel kan mångfaldsremsor grundas vid åkerkanter, t.ex. vid varma skogsbryn som öppnar sig mot söder. En remsa grundas helst genom naturlig frösättning. Det är tillrådligt att slå remsan på sensommaren och röja undan gräset.

Platser med utrotningshotade arter

Att arter som hör samman med lantbruksmiljön håller på att utrotas är i allmänhet en följd av att odlingsmetoderna ändrats eller att jordbruket lagts ned. De utrotningshotade arterna klassificeras yt-

terligare: utdöda, extremt hotade, starkt hotade och sårbara arter.

Skötselmetoderna för största delen av arterna i jordbruksmiljön är röjning av de träd och buskar som skuggar den plats där arterna förekommer, bete eller slätter. Skötseln måste dock bestämmas så att den gynnar de arter som är utrotningshotade. Dessutom kan man använda andra speciella metoder för skötseln, såsom bränning. Vid betesdrift skall man fästa uppmärksamhet vid antalet betesdjur och djurarten. Viktiga områden som behöver vårdas och som är livsmiljöer för utrotningsrotade arter är i synnerhet torra ängar och stenängar. För de allra mest utrotningshotade arterna gör de lokala miljömyndigheterna upp skyddsplaner.

Göra landskapet mångsidigare

Det öppna odlingslandskapet är det viktigaste kännetecknet för landsbygdens kulturlandskap. Olika rand- och gränzoner där trädbeståndet är glest eller där det växer buskar delar och avgränsar of-

ta öppna odlingsområden och skiljer dem från skogar, vattendrag eller bebyggelse. Den främsta orsaken till att landskapet blir ensidigare är att dessa rand- och gränsområden växer igen och döljer öppna åkerfält. Man kan göra landskapet mera mångsidigt också genom att ta fram speciella objekt och typiska drag för området, såsom solitärträd, vilka hör till det gamla odlingslandskapet. De är tydliga riktmärken i landskapet. Gamla Lövträd som växer i en öppen eller halvöppen miljö har en stor betydelse bl.a. för många insekter och sporeväxter. Speciellt värdefulla är gamla, stora solitärträd, men man bör även se till att yngre träd sparas och sköts så att även de kan utvecklas till ståtliga solitärträd. Omgivningen runt träden röjs och sköts regelbundet exempelvis genom slätter.

Om man håller omgivningen öppen runt de flyttblock, häxgrytor och fornstränder som finns i kulturlandskapet blir landskapet mera mångsidigt. På dessa områden görs grundarbetet genom att röja träd och buskar och det årliga underhållet genom bete eller slätter.

Planering av landskapsvårdsarbeten skall man beakta åtgärdernas inverkan på naturens mångfald.

Anläggning och förnyning av alléer

Alléerna hör till kulturlandskapet och de spelar en viktig roll i landskapet, speciellt i de trakter där landskapet är monotont, utan solitärträd och åkerholmar. Dessutom håller t.ex. en björkallé vägbotten torr och bärande genom trädens avdunstning. Alléerna ligger i allmänhet på vägen som leder upp till gården från landsvägen eller längs med någon byväg. Vanligtvis är alla träd i allén av samma träslag, det vanligaste träslaget är björk. Andra träslag som används i alléer är rönn, gran, tall samt i södra och sydvästra Finland ädla lövträd såsom ek, ask och lönn.

I första hand bör man bevara gamla alléer för de är viktiga för de arter som lever i murket träd eller för de lavar som växer på trädens yta. Då man planterar en ny allé skall man helst välja ett sådan

träslag som från tidigare växer i naturligt tillstånd på platsen. En gammal allé kan förnyas på en gång eller stegvis. Det lönar sig att plantera träden tillräckligt långt från vägrenen, så att man inte skuffar till dem med bil eller traktor. Skötseln består av grenkapning som görs vid behov och av slätter av omgivningen runt allén.

Odling av landskapsväxter

Genom att odla landskapsväxter hålls odlingslandskapet öppet och variationen ökas. Anläggning av landskapsåkrar lönar sig speciellt i närheten av tätorter och byggnader och även i övrigt på platser som är centrala med tanke på landskapet, t.ex. i närheten av vattendrag och allmänna trafikleder.

Exempelvis solros, facelia, lin, gulluppin och vissa blandningar av växter lämpar sig som växtlighet på landskapsåkrar.

Småskaliga planteringar

För att förbättra landskapet kan man på vissa ställen behöva planteringar som skyddar mot insikt. För att skyddet skall vara så funktionellt som möjligt lönar det sig att anlägga planteringen som en bred zon, i vilken man använder snabbväxande arter som är gröna året om.

Planteringar skall inte göras på olika ängar såsom torrängar, stenängar och fuktiga ängar.

Restaurering av traditionella konstruktioner för jordbruket

Konstruktioner som representerar byggnadsmetod, material och stil från en viss period har stor betydelse för att visa utvecklingen av näringslivet, bebyggelsen och kulturlandskapet. Dessutom har stengårdsgårdar och omålade träkonstruktioner stor betydelse med tanke på naturens mångfald. I dessa trivs många insekter som håller på att bli sällsynta och flera sällsynta lavar. Genom att produktionsformerna har förändrats så har dessa traditionella konstruktioner nästan helt tagits ur bruk.

Traditionella konstruktioner i lant-

Jorma Peiponen

Stengårdsgårdar berättar om svunna generationers idoga arbete.

bruket är t.ex. lador, fäboddar, vatten- och väderkvarnar, rior, stenbroar, stång- och stengårdsgårdar, stenrosen och hässjor. Specialstöd kan beviljas åt småskaliga restaureringsprojekt. Objekten bör i mån av

möjlighet restaureras med användning av ursprungliga material och arbetsmetoder. Vid restaureringen skall man bevara lokala typlösningar.

Skötsel av vårdbiotoper, 5-årigt avtal

Vårdbiotoper är naturligt mångfaldiga områden som skapats och upprätthålls av traditionella former för markanvändning, i huvudsak slätter, bete och lövtäkt. De olika typerna av vårdbiotoper är torrängar, ängar, lövängar, hagmarker, skogsbeten och moar. Slättern och betesdriften har gjort att vårdbiotoperna har utvecklat sin särpräglade flora och fauna.

Syfte

Syftet med skötseln av vårdbiotoperna är att bevara den mångsidiga flora och fauna som finns på vårdbiotoperna samt genom att sköta det kulturarv på landsbygden och de landskapsmässiga värden som hör samman med dessa former av långvarig markanvändning.

Begränsningar

Vid uppgörandet av avtalen har sådana objekt förtur som har klassificerats som värdefulla samt de naturobjekt på jordbruksmark som hör till Natura-nätverket. Även objekt som under föregående programperiod har haft motsvarande specialstödsavtal har förtur. Avtalsarealen bör vara minst 0,30 ha och den kan bestå av större eller mindre skiften, dock så att varje skifte måste omfatta minst 0,05 hektar. Avtal kan också ingås om småskaliga värdefulla objekt på minst 0,05 hektar. Avtalet kan inte ingås om åkermark.

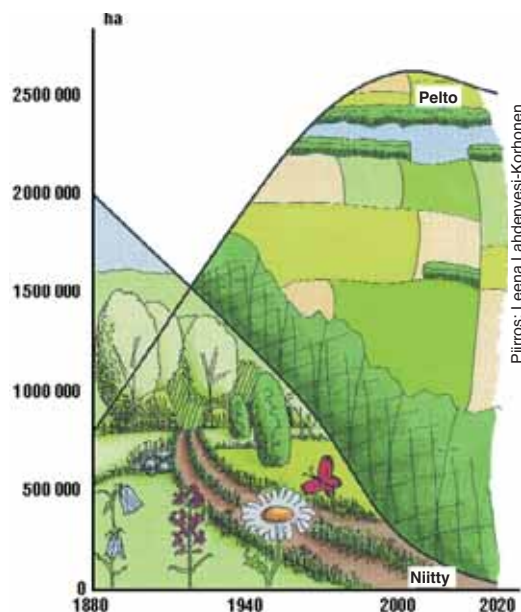
Avtalsvillkor

Skötselåtgärderna kan bestå av exempelvis bete, slätter, hopsamling och transport av slätteravfall, lövtäkt och röjning. Förutom växtlighetsvårdande åtgärder kan åtgärden vara renovering eller inhägnande av traditionella konstruktioner och byggen som anknyter sig till boskap-

sskötsel samt andra åtgärder i anslutning till betande.

Vårdbiotoper får inte bearbetas, gödulas, behandlas med bekämpningsmedel, dikas eller beskogas. Slätteravfallet bör i huvudsak föras bort, så att de näringsämnen som frigörs inte kommer åt att göda området. Betesdriften bör utföras så att den inte orsakar menlig gödning av vegetationen eller erosion. Betestrycket (antalet djur per betesareal) bör anpassas så att djuren i huvudsak klarar sig på betet utan tillskottsfoder. Betesrotationen bör utföras så att djuren flyttar till ett annat bete när en betesyta är slutäten. Den vårdbiotop som betas bör i allmänhet avskiljas med stängsel från övriga betesvallar och de skall inte användas enbart som nattbeten.

Då man planerar skötselåtgärderna bör man beakta förekomsten av eventuella utrotningshotade arter. Man bör även föra bok över de skötselåtgärder som utförs på området.

Antalet vårdbiotoper har sjunkit kraftigt under detta århundrade. Målet med skötseln av naturliga slätter- och betesmarker är att bevara och öka naturens mångfald. Samtidigt bevarar man en viktig del av kulturlandskapet.

Möjliga objekt

Torrängar

Torrängarna förekommer på torra och sandiga eller klippiga jordar. Deras typiska flora består av låga gräsväxter. Vanliga gräs är fårsvingel, rödven, myskgräs och stagg. Typiska örter är bergssyra, rölleka, kattfot, silverfingerört, tjärblomster och blåkllocka. På torrängar som länge har betats förekommer ofta kännpaka buskiga och höga enar. Torrängarna kräver aktiv skötsel, bete eller slåtter. På områden som vuxit igen röjs träden och buskarna bort för att återställa den ursprungliga ängsvegetationen.

Friskängar

Friskängarna har en jordmån med rätt god förmåga att hålla fukt, vilket gör att deras vegetation kan vara frodig. Traditionellt har de varit de bästa ängsmarkerna för jordbruket. Deras flora består av olika gräs, såsom tuvtätel, ängsgröe, rödven, rödsvingel och myskgräs, samt vackert blommande örter såsom prästkrage, ängs- och toppklocka, röd- och skogsklöver, gulvial, kråkvicker, vitmåra, smultron, fyrkantig johannesört, daggkäpa och brudsporre. Den blomrika floran på friskängen håller sig bäst genom en regelbunden slåtter som görs först efter blomningen. Efterbetning av de slagna områdena rekommenderas. Man kan även sköta friskängar genom att beta dem med nötkreatur eller hästar.

Strandängar

Strandängarna finns på havsstränder eller insjöar inom området mellan medelvattenstånd och den högsta översvämningssgränsen. I vattenbrynet växer säv, vass och sjöfräken. Längre bort från vattenbrynet finns varierande zoner där starr, rödsvingel och tuvtätel dominerar. De blommande växterna på strandängarna är fackelblomster, vänderot och kärrvial. På strandängarna håller man bäst de stora strandväxterna, såsom vass, under kontroll genom bete. De bästa betesdjuren på strandängarna är nötkreatur, som effektivt håller bort vassen. Slåtter lämpar sig på stora och flacka strandängar.

Översvämmade ängar

Översvämmade ängar är naturängar som finns invid åarna i Lappland och norra Österbotten. De har förstörats till sammanhängande områden genom röjning av buskar och träd. Växtligheten på ängarna är tydligt indelade i zoner. I den fuktigaste strandzonen växer starr och vass, något högre upp växer rörarter (*Calamagrostis*) och rörlfen. Högst upp finns ängstyper med gräsdominans där tuvtätel, revranunkel, älggräs, strandveronika och strandlysing växer. De översvämmade ängarna sköts så att buskvegetationen röjs bort och genom regelbunden slåtter eller betesdrift.

Karrängar

Karrängar är ängar som uppstått på öppna och bördiga rikkärr och fattigkärr. För karrängarna räcker i vissa fall slätter som görs vartannat år som skötsel.

Lövängar

På lövängarna växlar ängsväxtlighet med glesa trädbestånd och buskar. Från lövträden skar man tidigare lövkvastar som vinterfoder till nötkreaturen. Ängarna med sin blomrikedom och skogsdungarna med lövträd utgör livsmiljöer för många insekter. Skötseln av lövängarna börjar med en vårstädning. Slättern utförs då ängsväxterna redan har hunnit blomma och fröa av sig, varefter man ännu utför en andra slätteromgång eller efterbetning. Hamlingen, lövtakten, görs efter den första slättern i juli-augusti.

Hagmarker

Hagmarker har uppstått genom bete och gallring av träd och består av mer eller mindre trädbevuxna områden. Trädbeståndet varierar och ställvis kan trädbeståndet vara mycket gles. I undervegetationen kan man finna drag från både hedmarker och ängsväxtlighet. På områden med högt betetryck förekommer fårsvingel, rödven och stagg, samt smultron, ärenpris och brunört. Den bästa skötselformen för hagmarker är bete. Träden och buskarna måste med jämna mellanrum gallras för att hagmarken skall bevaras halvöppen.

Skogsbeten

Skogsbeten är betade skogsområden, på vilka vanliga skogsväxter dominerar. Ängsväxterna klarar sig närmast i gläntor. Skogsbeten sköts på samma sätt som hagmarker.

Moar

I Finland förekommer moar närmast i skärgården. De är trädlösa risbevuxna hedar. Moarna sköts genom att då och då röja buskagen och bränna vegetationen samt regelbunden betesdrift.

Rekommendationer

- På de områden som skall iståndsättas borde man sprida ut gallringen av träden över flera år. En alltför kraftig gallring gör att ytvegetationen blir frodig. Då man röjer i trädbeståndet skall man med tanke på artrikedomen spara gamla lövträd, murkna och ihåliga träd samt ädelträd och täta buskage. På stränder som är utsatta för erosion lämnar man kvar träd och buskar. Vissa trädarter såsom asp producerar skärsilt mycket stubb- och rotskott efter gallringen. Därför skall asparna kringbarkas och stammarna fälls efter några år så att det blir mindre skott. Det lönar sig att göra gallringen sent på hösten eller under vintern, då kan man enklare köra ut virket tack vare snön och tjälen. Då man gallrar buskar skall man gynna sällsynta arter och arter som producerar bär. På områden som skall slås bör man se till att stubbarna blir möjligast korta då man faller träd och buskar, detta för att underlätta slåttern. Röjningsavfallet bör föras bort från området.
- Den bästa tidpunkten för slåttern är då ängsblommorna har blommat ut och fröna har mognat. Vid val av slättertidpunkt skall man också ta hänsyn till skyddet för vilda fåglar och däggdjur. Vid slåttern skall man helst använda sådana redskap som skär av strået och inte krossar det. Krossad stubb är känslig för växtsjukdomar och torka. Man kan använda redskap med krossande bett för att förstöra växtbestånd som inte är önskvärda (brännässla, hundfloka, duntrav och hallon). På fuktiga områden bör man använda så lätta och bärande redskap som möjligt, för att inte lämna körspår i terrängen.
- Den slagna växtligheten samlas ihop och förs bort några dagar efter slåttern, så att mogna frön hinner drösa. Man kan i allmänhet rekommendera efterbetning på områden som har slagits. På områden som restaureras kan det vara nödvändigt att slå växtligheten två gånger varje sommar.
- När betesgången skall påbörjas beror på hur växtligheten har utvecklats. Betet borde avslutas innan höstregnen gör att marken slammar igen. På strandängar som är viktiga med tanke på fågellivet är det bra att fortsätta betet sent in på hösten, eftersom man då skapar en miljö som är bra för häckningen nästa år. Betesdjurens vattenkoppar och vindskydd borde placeras så att de inte försvårar bevarandet av områdets naturvärden. Betestrycket bör vara så högt att vegetationen hålls nerbetad.
- På hagmarker och skogsbeten skall man bevara gamla lövträd, stubbar och omkullfallna träd. Gamla konstruktioner och byggnader bör man också bevara och vid underhållet av dem bör man använda sådana material och byggmetoder som är i samklang med användningsändamålet och landskapet.

Ängens användning har upphört

Vården inleds

- markanvändningens historia har klarlagts
- en vårdplan har utarbetats
- röjningen av buskar och träd har inletts
- slåttern har påbörjats
- den fortsatta vården har säkerställts

En färtlöpande vård genom slätter eller bete

Exempel på skötseln av en äng som hotar växa igen.

Stödform: Skötsel av vårdbiotoper

I det följande presenteras detaljer som enligt behov beskrivs i skötselplanen

Sökandes namn:

Sökandes adress:

Telefon:

Gårdens namn:

Lägenhetssignum:

Kommun:

Grundkartans nummer:

Planen, vilken inkluderar en budget, görs skiftesvis. Det officiella lägenhetssignumet fås då skiftena registreras när avtalet görs upp. Innan detta sker kan man använda valfritt namn eller nummer för skiftet.

Planerarens kontaktuppgifter, om inte samma som sökande

1 Objektets läge

- befinner sig på värdefullt landskapsområde/kulturhistoriskt värdefullt område/naturskyddsområde
- har inventering gjorts /vilken ?

2 Beskrivning av objektet

- vårdbiotop
- sköts objektet eller bör det restaureras
- markanvändningens historia, t.ex. när betat/ slaget, har betet/ slåttern ändrats under årens lopp, är den bearbetat/ ickebearbetat, har den gödslats
- areal, skiftessignum
- stenig jordmån, torr, fuktig/blöt, lutning
- finns det sällsynta eller utrotningshotade djur- och växtarter på området
- träd och buskar/ vilka arter
- finns det gamla och/eller murkna träd på hagmarken/skogsbetet
- nuvarande byggnader såsom; gårdsgårdar, broar, portar, vindskydd, dricksvattenkoppar, lador
- övriga värden på området, t.ex. fornminnen

3 Mål för skötseln och inverkan på miljön

- hur bevarar/ ändrar skötseln områden under avtalsperioden
- hur påverkan skötseln florin/faunan
- hur kväser man besvärliga ogräs
- hur förbättras livsmöjligheterna för värdefulla /utrotningshotade djur/växtarter
- hur påverkar skötseln landskapet

4 Årliga skötselåtgärder och tidtabell

- anläggningsåtgärder och årlig skötsel
- när och hur röjs området
- när och hur slås området
- när och hur betas området
- vilka betesdjur används
- reparerar man gamla byggnader/bygger man nya

5 Bedömning av kostnader

- den totala kostnaden är anläggningsåtgärderna och de årliga kostnaderna
- eventuellt inkomstbortfall beaktas
- eventuella intäkter beaktas (t.ex. betesfodrets värde).

Ort och datum

Namnteckning (sökande, planerare) och namnförtydligande

Bilagor

1. Lägeskarta (skalan bör antecknas)
2. Plankarta (skalan bör antecknas)
3. En kopia av skötseldagboken, om området eller en del av det tidigare har omfattats av ett avtal som krävde en plan.
4. Eventuellt arrendeavtal för hela avtalsperioden
5. Eventuella fotografier
6. Övriga bilagor

Kostnaderna för grundläggande åtgärder kan vara

- uppgörande av plan
- röjning av buskar och träd, samt bortförel av röjningsavfall
- anskaffning av stängselaggregat
- byggande av stängsel, anskaffning av stängselmaterial
- anskaffning av stölar

De årliga kostnaderna kan vara:

- röjning av buskar och träd, samt transport av röjningsavfall
- slätter, transport av slätteravfall
- kontroll och reparation av stängsel
- transport av betesdjur

I anslutning till betesdjuren

- betesdjurens art/ras
- försäkring av djuren
- djurens antal per skifte och per hektar
- betestid för varje skifte
- transport och övervakning av djuren
- försörjning med dricksvatten på betningssäsongen
- betesmineraler
- villkor, om djuren hyrs/lånas

Att beakta vid slåttern

- tidpunkt för slåttern
- redskap för slåttern
- transport och användning av slätterhö

Olika inventeringar

- Inventering av vårdbiotoper (miljöministeriet, miljöcentralerna)
- Fornlämningar (museiverket, landskapsmuseerna)
- Kulturhistoriska objekt (miljöministeriet, miljöcentralerna, museiverket, landskapsmuseerna, landskapsförbunden)
- Kommunernas inventeringar och utredningar, program för kulturmiljöer
- Övriga naturutredningar

TILLAGGSUPPGIFTER

Arbetskrafts- och näringscentralerna, landsbygdsavdelningen

Södra Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
tfn. 010 60 27500, telefax 010 60 27711

Södra Savolax arbetskrafts- och näringscentral
Mikonkatu 3 - 5, PB 164, 50101 S:t Michel
tfn. 010 60 24000, telefax 010 60 24211

Tavastlands arbetskrafts- och näringscentral
Filialen i Tavastehus

Raatihuoneenkatu 11, 13100 Tavastehus
tfn. 010 60 25000, telefax 010 60 25199

Filialen i Lahtis, Rauhankatu 10, 15110 Lahtis
tfn. 010 60 25000, telefax 010 60 25335

Sydöstra Finlands arbetskrafts- och näringscentral
Salpausselänkatu 22, PB 1041, 45101 Kouvola
tfn. 010 60 23000, telefax 010 60 23210

Filialen i Villmanstrand
Snellmaninkatu 10, 53100 Villmanstrand
tfn. 010 60 23000, telefax 010 60 23409

Kajanalands arbetskrafts- och näringscentral
Kalliokatu 4, 87100 Kajana
tfn. 010 60 23500, telefax 010 60 23749

Mellersta Finlands arbetskrafts- och näringscentral
Cygnaeuksenkatu 1, PB 44, 40101 Jyväskylä
tfn. 010 60 24500, telefax 010 60 24606

Lapplands arbetskrafts- och näringscentral
Ruokasenkatu 2, 96200 Rovaniemi
tfn. 010 60 27000, telefax 010 60 27399

Filialen i Kemi
Asemakatu 19, 94100 Kemi
tfn. 010 60 27000, telefax 010 60 27440

Birkalands arbetskrafts- och näringscentral
Kauppakatu 4, PB 467, 33101 Tammerfors
tfn. 010 60 25500, telefax 010 60 25907

Norra Karelen arbetskrafts- och näringscentral
Kauppakatu 40 B, PB 8, 80101 Joensuu
tfn. 010 60 26000, telefax 010 60 26059

Norra Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
Viestikatu 1, PB 86, 90101 Uleåborg
tfn. 010 60 28000, telefax 010 60 28031

Filialen i Ylivieska
Valtakatu 4, PB 103, 84101 Ylivieska,
tfn. 010 60 28000, telefax 010 60 28440

Norra Savolax arbetskrafts- och näringscentral
Käsityökatu 41, PB 2000, 70101 Kuopio
tfn. 010 60 26500, telefax 010 60 26725

Satakunta arbetskrafts- och näringscentral
Pohjoisranta 11 E, PB 266, 28101 Björneborg
tfn. 010 60 22000, telefax 010 60 22001

Egentliga Finlands arbetskrafts- och näringscentral
Bangårdsgatan 36, PB 592, 20101 Åbo
tfn. 010 60 22500, telefax 010 60 22626

Nylands arbetskrafts- och näringscentral
Magistratsporten 2, PB 15, 00241 Helsingfors
tfn. 010 60 21000, telefax 010 60 21300

Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
Hovrättsplanaden 19 A, PB 131, 65101 Vasa
tfn. 010 60 28500, telefax 010 60 28970

Enheten i Karleby
Ristrandsgatan 1, PB 240, 67101 Karleby
tfn. 010 60 28500, telefax 010 60 28980

Jord- och skogsbruksministeriet, stödenheten

PB 30, 00023 Statsrådet
tfn. (09) 16001, telefax (09) 1605 2711

Regionala miljöcentraler

Södra Savolax miljöcentral
Jääkärintätkatu 14, 50100 S:t Michel
tfn. 020 490 106, telefax 020 490 4509

Tavastlands miljöcentral
Birger Jaarlin katu 13, PB 131, 13101 Tavastehus
tfn. 020 490 103, telefax 020 490 3820

Lahten toimipaikka,
Kauppakatu 11 C, PB 29, 15141 Lahtis
tfn. 020 490 103, telefax 020 490 3950

Sydöstra Finlands miljöcentral
Kauppamiehenkatu 4, PB 1023, 45101 Kouvola
tfn. 020 490 105, telefax 020 490 4300

Filialen i Villmanstrand,
Laserkatu 6, 53850 Villmanstrand
tfn. 020 490 105, telefax (05) 624 3298

Kajanalands miljöcentral
Kalliokatu 4, PB 115, 87101 Kajana
tfn. 020 490 112, telefax 020 490 6577

Mellersta Finlands miljöcentral
Ailakinkatu 17, PB 110, 40101 Jyväskylä
tfn. 020 490 110, telefax 020 490 5811

Lapplands miljöcentral
Hallituskatu 5, PB 8060, 96101 Rovaniemi
tfn. 020 490 113, telefax (016) 310 340

Birkalands miljöcentral
Rautatienkatu 21 B, PB 297, 33101 Tammerfors
tfn. 020 490 104, telefax 020 490 4000

Norra Karelen miljöcentral
Torikatu 36 A, PB 69, 80101 Joensuu
tfn. (013) 1411, telefax (013) 123 622

Norra Österbottens miljöcentral
Isokatu 9, PB 124, 90101 Uleåborg
tfn. 020 490 111, telefax 020 490 6305

Kokkolan toimisto
Torikatu 40 B, 67100 Karleby
tfn. 020 490 111, telefax 020 490 6131

Norra Savolax miljöcentral
Sepänkatu 2 B, PB 1049, 70101 Kuopio
tfn. 020 690167, telefax 020 490 4777

Nylands miljöcentral
Stingsgatan 14, PB 36, 00521 Helsingfors
tfn. 020 490 101, telefax 020 490 3200

Sydvästra Finlands miljöcentral
Självständighetsplan 2, PB 47, 20801 Åbo
tfn. (02) 525 3500, telefax (02) 525 3509

Satakunnan toimipaikka,
Valtakatu 6, 28100 Björneborg
tfn. (02) 525 3500, telefax (02) 525 3759

Västra Finlands miljöcentral
Skolhusgatan 19, PB 262, 65101 Vasa
tfn. 020 490 109, telefax 020 490 5251

Kokkolan toimipaikka
Torikatu 40, PL 77, 67100 Karleby
tfn. 020 490 109, telefax 020 490 5610

Selnäjoen toimipaikka,
Torikatu 16, PL 156, 60101 Seinäjoki
tfn. 020 490 109, telefax 020 490 5531

Miljöministeriet

Kaserngatan 25, PB 35, 00023 Statsrådet
tfn. (09) 16 007, telefax (09) 1603 9545

Finlands miljöcentral

Mechelininkatu 34a, PB 140, 00251 Helsingfors
tfn. 020 490 123, telefax 020 490 2190

Landsbygdsrådgivning

ProAgria Etelä-Karjala
Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta
tfn. 020 747 2600, telefax (05) 453 0008

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
tfn. (06) 416 3111, telefax (06) 416 3448

ProAgria Farna Maaseutukeskus
Artturinkatu 2, 20200 Turku
tfn. 010 273 1500, telefax 010 273 1570

ProAgria Häme
tfn. 020 747 3000

Hämeen toimipaikka
Raatihuoneenkatu 13 B 13, 13100 Hämeenlinna
telefax (03) 625 2240

Lahten toimipaikka
Mariankatu 8, 15110 Lahti
telefax (03) 625 2340

ProAgria Kainuu
Osmonkatu 9, 87100 Kajaani
tfn. 044 320 1580, telefax (08) 622 411

ProAgria Keski-Pohjanmaa
Ristirannankatu 5, 67100 Kokkola
tfn. 020 747 3250, telefax 020 747 3299

ProAgria Keski-Suomi
Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä
tfn. 020 747 3300, telefax 020 747 3305

ProAgria Kymenlaakso
Paimenpolku 16, 45100 Kouvola
tfn. 020 747 3434, telefax 020 747 3444

ProAgria Lappi
Tutkijantie 28, 96900 Saarenkylä
tfn. 020 747 2700, telefax (016) 331 1777

ProAgria Etelä-Savo
Mikonkatu 5, 50101 Mikkeli
tfn. 020 747 3650, telefax 020 747 3552

ProAgria Oulu
Kauppuriinkatu 23, PL 106, 90101 Oulu
tfn. (08) 316 8611, telefax (08) 373 075

ProAgria Pirkanmaa
Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere
tfn. 020 747 2800, telefax 020 747 2801

ProAgria Pohjois-Karjala
Koskikatu 11 C, PL 5, 80101 Joensuu
tfn. (013) 258 3311, telefax (013) 611 3399

ProAgria Pohjois-Savo
Puijonkatu 14, PL 1096, 70111 Kuopio
tfn. 020 747 3650, telefax 020 747 3651

ProAgria Satakunta
Itsenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori
tfn. (02) 631 1600, telefax (02) 631 1611

ProAgria Uusimaa
Seutulantie 1, 04400 Järvenpää
tfn. 020 747 2500, telefax 020 747 2549

ProAgria Maaseutukeskusten Liitto
Urheilutie 6, PL 251, 01301 Vantaa
tfn. 020 747 2400, telefax 020 747 2402

ProAgria Finska Hushållningssällskapet
Tavastgatan 28, 20700 Åbo
tfn. (02) 4690 114, telefax (02) 469 0115

ProAgria Nylands Svenska Lantbrukssällskap
Elisabetsgatan 21 B 8, 00170 Helsingfors
tfn. (09) 1351 244, telefax (09) 135 5331

ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap
Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa
tfn. (06) 319 0200, telefax (06) 319 0201

ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund
Elisabetsgatan 21 B 12, 00170 Helsingfors
tfn. (09) 135 1035, telefax (09) 135 1653

Denna broschyr är gjord i mars 2007.

Mera information ges av de myndigheter och organisationer som nämns på denna sida.

Utgivare: Jord- och skogsbruksministeriet
Text: Tarja Haaranen, Hannele Partanen,
Aila Tarvainen
Layout och omrytning: Sauli Heikkilä, Pieni Huone
Pämbild: Markku Tano, Tapio Heikkilä
Tryckning: Edita Prima Ab

LEADER-AKTIONSGRUPPERNA
www.maaseutu.fi